

Мова і професія.

Основні вимоги до мовлення. Особливості професійного спілкування. Мовленнєвий етикет спілкування

План вивчення

1. Вступ. Державна мова – мова професійного спілкування.
2. Поняття літературної мови.
3. Мова і професія.
4. Мовний етикет.

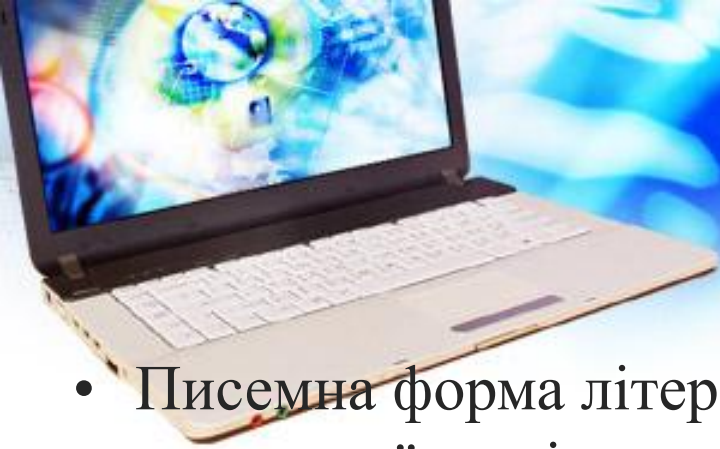
Українська мова – єдина національна мова українського народу. Відповідно до статті 10 Конституції України, прийнятої Верховною Радою 28 червня 1996 року, українська мова є державною мовою в Україні «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.»

Державна мова – «це закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики».

- Літературна мова – це унормована, регламентована, відшліфована форма існування загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей: державні та громадські установи, пресу. Художню літературу, науку, театр, освіту й побут людей. Вона вважається найвищою формою існування мови.
- Літературна мова реалізується в усній і писемній формах.

- Писемна форма літературної мови функціонує у сфері державної, політичної, господарської, наукової і культурної діяльності.
- Усна форма літературної мови обслуговує безпосереднє спілкування людей. Побутові й виробничо-професійні потреби суспільства.
- Зачинателем нової української мови був І.П. Котляревський – автор перших великих художніх творів українською мовою («Енеїда», «Наталка-Полтавка», «Москаль- чарівник»).
- Основоположником сучасної української літературної мови справедливо вважають Т.Г. Шевченка.

- Мова і професія - дві важливі суспільні категорії, що визначають глибину пізнання світу, опанування надбань цивілізації, рівень мовленнєвої культури. Мова і професія - нероздільні поняття, вони покликані обслуговувати потреби суспільства, окремих його груп і кожної людини зокрема.
- Мова з багатьма її функціями забезпечує належний рівень грамотності носіїв певної професії, формує вміння їх спілкуватися у всіх сферах кумуляції: у ділових відносинах, науці, освіті, культурі.

- Знати мову професії означає вільно володіти багатим лексичним матеріалом з обраного фаху, додержувати граматичних, лексичних, стилістичних, акцентологічних норм професійного спілкування. Професія програміста, комп'ютерщика, електрика (як і інші) ставить вимоги до забезпечення її термінологією. Причому з перевагою не іншомовних, а власних українських слів, зрозумілих і доступних для всіх, хто працює в цій галузі.
- Справжнім фахівцем можна вважати того, хто не лише володіє високою кваліфікацією, а й є духовно багатою творчою особистістю.

- Формування такого фахівця дедалі більше пов'язується з глибоким опануванням української мови аж до її тонкощів як усного, так і писемного мовлення.
- Мова є засобом спілкування, а професія - інформаційним матеріалом, який використовують для розв'язання важливих економічних, господарських проблем, завдяки вмілому, правильному добору мовних одиниць. Знання мови професії підвищує ефективність праці, продуктивність виробництва, допомагає краще орієнтуватися в безпосередніх ділових відносинах.

Ключові поняття:

- Спеціальність - окрема галузь науки, техніки, мистецтва, в якій людина працює; основна кваліфікація; улюблена справа, заняття в якому хто-небудь виявляє вміння, хист.
- Професія - рід занять, певна форма трудової діяльності, що потребує належного рівня знань та навичок і є для людини джерелом існування.
- Фах - вид заняття, трудової діяльності, що потребує певної підготовки і є основним засобом існування. Професія, спеціальність, кваліфікація, справа, заняття, в якому людина виявляє майстерність, велике вміння.

- Спеціаліст - той, хто досконало володіє певною спеціальністю, має глибокі знання в якій-небудь галузі науки, техніки.
- Фахівець - той, хто досяг високої майстерності у чому-небудь; знавець чогось.
- Професіонал - той, хто зробив яке-небудь заняття предметом своєї постійної діяльності, своєю професією; добрий фахівець; знавець своєї справи, спеціаліст.

- Поняття літературна мова нерозривно пов'язане з поняттям мовної норми: унормованість виступає основною ознакою літературної мови.
- Норма – це сукупність загально визнаних мовних засобів, закріплених в процесі суспільної комунікації, що вважаються правильними та зразковими на певному історичному етапі. Мовні норми характеризуються системністю, історичною та соціальною зумовленістю, стабільністю й водночас змінністю.
- Нормативність мови виявляється на рівні орфоєпії, акцентуації (наголошування), лексики, морфології, синтаксису, фразеології, стилістики.

У сучасному житті більшості людей доводиться виконувати безліч соціальних ролей і потрапляти в різні ситуації спілкування. Ці ситуації складають певну систему, в якій можна виділити такі типи спілкування.

1) Анонімне спілкування, тобто стосунки між незнайомими людьми, тимчасові контакти, які не передбачають подальшого знайомства. Таке спілкування спостерігається на вулиці, в транспорті, у громадських місцях.

2) Функціональне спілкування, тобто стосунки, пов'язані з діяльністю людей.

3) Неформальне спілкування, тобто стосунки в різноманітних колективах за інтересами (спортивні секції, різноманітні товариства і т. п.), взаємини між друзями, приятелями, знайомими, сусідами та ін.

4) Інтимно-сімейне спілкування, тобто стосунки між подружжям, батьками та дітьми, родичами.

Мовленнєвий етикет — це сукупність словесних форм увічливості, прийнятих у певному колі людей певного суспільства, певної країни, але без яких не обходиться жоден народ.

Різні мови світу виробили спеціальні (лексичні, морфологічні, синтаксичні) засоби вираження ввічливості, спеціальні етикетні мовленнєві формули, що, власне, і становлять мовленнєвий етикет. Це насамперед такі усталені мовленнєві формули, що вживаються для зав'язування контакту між комунікантами — формули вітань і звертань, для підтримання контакту — формули вибачення, прохання, подяки тощо, для припинення контакту — формули прощання, побажання, тобто власне етикетні мовленнєві формули. Сам же мовленнєвий етикет, крім цих формул, включає ще й соціально-мовні символи етикетного рівня, напр., етикетні форми заперечення (незгоди) і ствердження (згоди), форми питань, що використовуються в певних соціально-культурних групах.

Мовний етикет позначений рисами національної самобутності, він пов'язаний з традиціями кожного народу, його історією, культурою, ментальністю.

У європейському культурному ареалі виділяють п'ять тональностей спілкування: високу, нейтральну, звичайну, фамільярну (дружню), вульгарну.

За умовами і змістом мовленнєвої ситуації (або ситуації спілкування) розрізняють 15 різновидів мовленнєвого етикету: 1) вітання; 2) скарга; 3) звертання, привертання уваги; 4) втішання; 5) знайомство; 6) комплімент; 7) запрошення; 8) несхвалення; 9) прохання, порада, пропозиція; 10) поздоровлення; 11) погодження; 12) подяка; 13) вибачення; 14) прощання; 15) незгода, відмова.

В українській мові існують різноманітні можливості для висловлення подяки, прохання, запрошення, вибачення, співчуття, заборони тощо.

Вправи.

1. Продовжіть речення:

Мова – це...

Відповідно до статті 10 Конституції України українська мова є ...

Державна мова – це ...

2. Запишіть українською мовою:

В настоящее время индустрия производства компьютеров и программного обеспечения для них является одной из наиболее важных сфер экономики развитых стран. Ежегодно в мире продаются десятки миллионов компьютеров.

3. Уведіть у речення подані нижче слова:

Спільнота, добродій, довкілля, скарбниця, Інтернет, комп'ютер.

4. Знайдіть помилки у поданих мовних формулах, правильні відповіді запишіть:

Я вибачаюсь. Моя фамілія Кривенко. Я до вас по такому ділу. До зустрічі через пару днів. Скажіть, будь ласка, скільки годин. Ви вірно вчинили. Усього вам самого найкращого.

5. Запишіть прощальні формули, враховуючи вік, стать, соціальне становище співрозмовника:

Викладачеві, бабусі, керівникові установи, однокурснику, коханій людині.

Завдання

- 1.Знати зміст лекції і вміти відповідати на контрольні питання.
- 2.Записати в зошиті визначення понять «літературна мова», її основні риси, функції мови, «мова професії».

Питання для самоконтролю

- 1. Чому в наш час необхідне знання української мови на виробництві?
- 2. Що означає знати мову професії?
- 3. Якими рисами відзначається писемна та усна форма ділової мови ?